

JOSUNE ARIZTONDO

HERRI ADMINISTRAZIOETAKO PLANA

Administrazioan euskararen erabilera arian-arian zabalduz joan dadin neurriak hartzen diren bakoitzean, herritarren hizkuntza eskubideak bermatzen urratsak ematen dira, hauxe baita, hain zuzen ere, egitasmoaren azken helburua.

Lehen plangintzaldia martxan jarri zenetik hona urte batzuk igaro dira eta Euskal Autonomia Erkidegoan geure sistema propioa eraiki dugula esaterik badagoela uste dut. Eta sistema hori bitarteko, gaur egun 7.000 langiletik gora ditugu administrazioan euskaraz eta gaztelaniaz lan egin eta zerbitzua emateko gai direnak.

Hortaz, sasoi bateko egoera gatazkatsua alde batera utzi eta sistema segurua eskuratu da, tokian tokiko egoera sozio-linguistikoa kontuan hartu eta erakundeen autonomian oinarrituz, helburu progresiboak proposatuz.

Esan dezagun, hala ere, administrazioan euskararen erabilera normaltzeko langile elebidunen kopurua garrantzitsua izan arren, euskara lanean erabiltzeko erraztasuna ere ezinbestekoa dela. Eta horretarako, jakina denez, hiztunaren harreman sarean dagoen euskaldun proportzioarekin batera, euskaraz egiteko gaitasun maila da erabileran gehien eragiten duen faktorea. Eta hori gogoan hartu da oraingo epealdi berria diseinatzeari ekin zaionean.

Plangintzak euskararen erabilera eta administrazioetako hizkuntz normalizazioa elkarrekin uztar daitezen lortu nahi du, beti ere administrazio bakoitzari zor zaion autonomia urratu barik, bere ezaugarri nagusi hauek erakusten diguten legez:

- Administrazio bakoitzak bere erabilera plana edo egitasmoa egingo du, herritar elebidun kopuruaren eta langile elebidun kopuruaren baitan plan orokorrak jartzen dituen lehentasunetan oinarrituz.

- Gazteriarekin harreman zuzena eta ohikoa duten administrazio atalek ele bietan jardungo dute. Jakinik, esaterako, 6 eta 14 urte bitarteko ume eta gaztetxoek ia erdiak elebidun direla, administrazioetik jasotzen dituzten zerbitzuak ele bietan eman daitezela bermatzeak sekulako eragina izan dezake gizarteko erabilera guzuek sendotze orduan.

- Administrazioz kanpoko lan eta zerbitzuak kontratatzerakoan hizkuntza irizpideak ezarriko dira.

Eskuartean dugun II. plangintzaldi honi aurre egiteko alor asko dira landu beharrekoak. Esaterako, administrazio bakoitzak bere gain hartu beharko du erabilera planak prestatu eta kudeatzeko lana, baina ardura batzuk ez dira izango herri administrazio bakoitzak berak bakarrik aurre egiteko modukoak. Honetan guztian Hizkuntza Politikarako Sailordetzak (HPS) duen ardura eta eginkizun nagusia herri administrazio guztiei araubidearen berri ematea da eta etengabeko aholkularitza eskaintzea. Administrazioen eginkizun berri horiek kontuan izan ditu HPSk eta udaletan gutxieneko azpiegitura teknikoak sustatzeko dirulaguntzak eman ditu aurretik.

Esan beharra dago, Herri Administrazioek euren erabilera planak osatu eta martxan jartzeko duten epea 1998ko apirila dela. Epe hori gogoan eta 97. urteari dagokionez, bai Jaurlaritzaren zein bere erakunde autonomiadunen Erabilera Planak diseinatu eta gauzatzeko bidean HPSk bere gain hartu dituen ardurak honakoak dira:

- Sail eta erakundearen aurrean plana aurkeztea.
- Sail bakoitzaren bideragarritasun azterketaren gaineko iritzia eman eta diseinatzen diren plan partzialak aintzakotzat hartuz Jaurlaritza osoaren Erabilera Plana egitea.
- Euskara normalizatzeko teknikarien trebakuntza eta euren lanaren koordinazioa burutzea.

Ertzaintzaren normalizazio plana ere aurtengo maiatzean onartua izan eta hauek dira berezitasun nagusiak:

- Lanpostuek bi hizkuntza eskakizun edo perfil izango dituzte.

- Euskararen ezagutza derrigorrezkoa izango da ertzain guztientzat eta derrigortasun hau gunean guneko egoera soziolinguistikoaren arabera ezarri joango da.

- Plangiltzaldia 10 urtekoa izango da.

Osakidetzari dagokionez, Eusko Legebiltzarraren aurrean hartutako konpromisoari eutsiz HPSk proposamen zirriborro a luzatu dio erakunde horri bere hizkuntz normalizazio plana gauzatzen hasi dadin.

HELDUEN EUSKALDUNTZEA ETA ALFABETATZEA

Hiru gai nagusi aipa daitezke amaitzear dagoen urte honi begira jarri gero.

Homologazio prozesua

Elkarrizketa eta hitzarmen bideari jarraitu egin zaio eta horrek ondorio zuzenak ekarri ditu 1995ean hasi eta gaurdaino, besteak beste irakasleen homologazio akademikoan eta lan baldintzen normalizazioan:

- lehenengoari dagokionez, bost urteko epean burutua egongo den prozesua martxan dago. Hortaz, homologazio akademikoa lortzeko egin behar den Graduondoko berezia 175 irakasle burutuko dute 2001 urtera bitartean;

- lan baldintzen gainean esan behar da, azken urteotan urrats esanguratsuak eman direla. Laguntza moduluetan egin den igoerak bide eman du irakaslearen lan baldintzak hobetzeko eta sareen arteko aldeak gutxitzeko. Hala ere, oraindik desberdintasun handiak daude sektorean, bereziki sare publiko eta euskaltegi pribatuen artean.

Helduen euskalduntzerako oinarrizko kurrikulu berria

Helduen alfabetatze eta euskalduntzearen kalitatea hobetzeko asmoari jarraiki, 1997. urteko proiektu didaktikoen artean lehentasunezko du HABEk kurrikulu berriaren garapenerako bidean aurrerapausoak ematea. Aurten hirugarren

mailari, EGaren parekoa den mailari, dagokion diseinu eta aplikazioari ekin zaio sei saio-euskaltegitan. Aplikazioak, besteak beste, honako helburu hauek ditu:

- Kurrikuluaren oinarriak eta planteamendua egokiak diren ala ez testatu, behar diren hobekuntzak ezarri ahal izateko.
- Mailen definizioa zehazten joan, maila bakoitzean eskatzen den gaitasun-mailarekiko irizpideak bateratuz.
- Prozesuaren iraupenari buruzko informazioa jaso.
- Kurrikuluaren berrikuntzak dakarren aldaketa prozesuaren berri izan, zailtasunak, hutsuneak eta gabeziak dektatuz.
- Egindako ibilbidea heziketa bide bilakatu gainontzeko euskaltegitara hedapena planteatzen denerako.

Bestalde, Kurrikuluaren aplikazio eta hedapen orokorrari begira HABE material kurrikularren diseinuaren proiektua gauzatzen hasi da aurtan. Proiektu honen bidez kurrikulua euskaltegi guztietara hedatzea ahalbideratuko duen prozesua jarri da martxan. Gainera, materialgintza proiektu hau heziketa proiektua ere bada, bai heziketarako materiala idatziko duten irakasle eta teknikarientzat, zein HABEn heziketan arituko diren teknikarientzat, eta, baita, material horiek erabiliko dituzten irakasleentzat ere. Egia da euskaltegietako irakasle asko aldaketarako prest daudela une honetan, baina aldaketak egin ahal izateko, material hezitzaileak behar dira, aldaketa hori nola gauzatzen den azalduko duten ereduak hain zuzen.

Beraz, materialgintza proiektu honek bi fase izango ditu. Hasteko, 1997-1998 ikasturtean jadanik hasiak dira ikastunitateak sortzen eta esperimentazio informala burutzen bi euskaltegitan. Hurrengo ikasturtean (1998-1999) hainbat euskaltegitan esperimentazio formala egin ondoren, ikastunitateen berridazketa egingo da.

Berrikuntza kurrikularra onuragarria eta arrakastatsua izango bada, beharrezkoa da irakasleriaren heziketa planarekin batera joatea. Ikuspegi horretatik planteatzen da aipatu ma-

terialgintza proiektua. Irakaslegoaren prestakuntza esparruan hainbat arlo jorratu da, baita mintegi eta ikastaroak antolatu ere. Baina egiten ari den ahalegina gutxietsi gabe, premiazkoa ikusi da euskaltegi sare guztiekin elkarlanean irakasleriaren prestakuntzari begira plangintza orokor bat diseinatu eta martxan jartzea. Horretarako 1996an lan batzorde bat eratu zen ordurarteko ikastaroetako egitasmoak ebaluatu ondoren, irakasleen funtsezko zein etengabeko eguneratzea ahalbidertzeko oinarritzko eduki eta baliabideak proposa zitzan. Lan batzorde horrek, heziketa egitasmoak errealitatera egokitzeko asmoz, beharren diagnosi lanari ekin zion. Ondorioz, euskaltegi sareek heziketa planaren diseinurako proposamenak egin dituzte eta HABEko zuzendaritzarekin adostu diseinua eta xede taldeak, osagaiak, lehentasunak, baliabideak... zehaztu. Horren arabera burutuko da datozen urteetarako irakasleen etengabeko prestakuntzarako egitasmoa.

Euskaltegien mapa

Lehen eta behin aipatu beharrekoa da euskaltegien sektorean ari diren sareek duten presentzia eta diru baliabideen banaketa nolakoa den: euskaltegi pribatuek ikasle orduen % 70 ematen dute eta baliabideen % 60 eskuratzen dute; udal euskaltegiak, aldiz, ikasle orduen % 30 dute eta HABEren diru baliabideen % 40 jasotzen dute.

Euskaltegien mapa ez da behin betirako eta une batetik bestera egingo den zerbait; euskaltegien mapa oinarritzko irizpideekin egiten eta berregiten joan beharko den euskaltegien banaketaren emaitza da, beti ere, irizpide batzuetan barrena aldakorra eta etengabe egokitu beharko dena.

Mapa hori burutze bidean kontuan hartu ditugun irizpideak, honako hauek dira:

Udal euskaltegiak

- Sare honek orain duen irakasle finkoen presentzia bermatua du.
- Ordukako egoerak ezabatzera jo da.

- Irakasleen soldata igoerak autofinantziazio mailarekin esaltzen hasiak dira.

- Irakasle guztiak maila berean jarriko dira. Horretarako, irakasle laguntzaileak izendun bilaka daitezen prozesua martxan jarri da.

Euskaltegi pribatuak

- Erreferentzia unitatea eskualdea izango da eta eskualde bakoitzean ikasmaila guztiak bermatuko dituen azpiegitura homologatua egongo da.

- Sare/talde bakoitzaren egoera (neurriraketa-tamaina) eskualdeka aztertu eta berrantolatuko da.

- Neurriraketa irakasle orduetara moldatzera joko da, batezbesteko ikasle ratioak jarriko direlarik.

- Euskaltegietara joaten diren dirulaguntzek honako partiketa izango dute:

- irakaslekoa (irakasle orduak).
- zuzendaritza.
- baliabide didaktikoak.
- ohizko gastuak.

Aipatu diren neurri guztiak sektorearekin adostasunik handienarekin emateko bidea egingo da.

EUSKARA BIZIBERRITZEKO PLAN NAGUSIA.

Legealdi honetako bigarren aldiaren eta zehatzago urte honetarako dugun erronka nagusienetakoa Euskara Biziberritzeko Plan Nagusia (EBPN) egin bidean azken urratsak ematea da.

EBPN hizkuntzaren normalizazioa eskuratzen jarraitzeko plan estrategikoa da, hizkuntza politika egiten dihardugun Herri Aginteok gure jarduna bideratzen laguntzeko ezinbesteko tresna. Euskararen legea onartu zenetik 14 urte beteak dira eta epealdi honetan eskuratu den adostasunaren ildotik jo-

katzen saiatu gara gure egitasmo politikoak gauzatzeko orduan. Hala ere esan dezagun eskuartean ditugun egitasmoe-kin jarraitzearekin batera, gaur egungo egoerak eta datozen urteetarako aurrakusten diren beharrezanek plan nagusia egin eta martxan jartzea eskatzen dutela:

- alde batetik, epe motzera eta luzeagora erdietsi nahi diren helburuak adostu, egitarauak egokitu eta ebaluazio irizpideak finkatzeko;
- bestetik, euskara biziberritzeko aurrekontuen azterketa sakona egin eta egungo egitarauak etorkizunean izan dezaketan eragina aurreikusiz, lehentasunezkoak finkatzeko;
- azkenik, herri aginteen eta erakundeen artean dauden bikoizketak ekidin eta koordinazioa hobetze aldera proposamenak aztertu, biderik egokienak aukeratzeko.

EBPNak honako pausoak ematea eskatzen du:

- Egungo egoeraren diagnostikoa adostea.
- Sektore estrategikoak erabakitzea.
- Epe motzera eta luzeagorako helburuak adostea.
- Hizkuntza normalizaziorako giza eta diruzko baliabideak aztertzea eta egokitzea.
- Herri erakundeen arteko koordinazioa hobetzea, giza ekimenarekin elkarlana areagotzea.
- Lehentasunezko egitasmoak erabakitzea.
- Ebaluazio adierazleak erabakitzea.

Lehen lau urratsak 1997. urtean burutu dira; bosgarrenari dagokionez ere aurrera egin da eta datozen hilabeteetan ekingo zaio azken biak gauzatzeari.

Euskararen Aholku Batzordea EBPNaren gaineko iritzia eman eta bere betetze maila jarraitu eta ebaluatzeko xedez eraldatu zen 1996. urtean. Hizkuntzaren normalkuntzan ari diren hainbat erakunde eta lagunen arteko harremangune hau 39 lagunek osatzen dute: 14 Herri Aginte eta Erakundeetako ordezkariak eta beste 25 kide, euskalgintzan diharduten pertsona ezagunen artean aukeratuak eta Lehendakaria bera da batzordeburu.

1996ko urrian osatu ziren hiru batzorde-atal berezi hauek:

a) Euskararen Geroratzea eta bere bilakaera aztertuko eta proposamenak luzatuko dituen;

b) Erabilera planek euskara biziberritzeko orduan behar duten lekua aurreikusi eta zehaztuko dituen;

c) Kulturgintza eta Komunikabideak euskararen normalizazioan dituzten erronka nagusiez eztabaidatu eta iritziak emango dituen.

Batzorde-atal berezi bakoitzak lanerako alor edo ardatz nagusi jakinak ditu euskara biziberritzeko orduan erabakiorrak direnak. Honexek dira:

- Geroratze Batzordean: Hezkuntza, Helduen euskalduntze eta alfabetatzea, Nafarroa eta euskara, Iparraldea eta euskara, Euskararen kalitatea eta Familia bidezko geroratzea.

- Erabilera Planen Batzordean: Administrazioa, Esparru sozio-ekonomikoa, Kirola, Aisialdia, Erljio mundua eta Gune euskaldunenak.

- Kulturgintza eta Komunikabideen Batzordean: Liburgintza, Irratia, Telebista, Prentsa idatzia, Informazio eta Komunikazio Teknologiak eta Publizitatea.

Bestalde, Toponimia Batzordeak ere lanean dihardu gai honi dagozkion erabakiak bideratzen.

1997. urteko urtarrilean aurkeztu ziren batzorde-atal berezietan alor bakoitzari zegozkion txostenak, adituei eskatutako lanerako txostenak alegia, eta horrela zabaldu zen material hori aztertu eta oharrak egiteko uztaileartereko aldia.

Hortaz, uztaila-urria bitartean txostenak laburtu, oharrak onaratu, eta atal bakoitzari dagozkion gaietako indarguneak, ahuleziak eta etorkizunerako prosamenak antolatu dira hasierako 1.000 orrialde inguru 100 orrialdetara ekarriz.

Urrian, batzorde-atal bakoitzak bere esparruetako txosten egokituak hartu (txostenak + oharrak) eta horien gaineko azterketa egin du. Horretarako, indargune eta ahulezi garran-

tzizkoenak aukeratu ditu; gainera, etorkizunerako proposamenak sailkatu ditu bakoitzaren bideragarritasuna eta eragingarritasuna gogoan hartuz. Hortaz, txosten bakar bat pres-tatu da Euskararen Aholku Batzordearen Osoko Bileran aurkeztua izan dena bertan eztabaidatu eta onartze bidean jarritz. Ondoren lehentasunezko egitasmoak eta ebaluazio irizpideak erabakitzeke prozesua abian jarri da.

ITXARO BORDA

AITZIN SOLAS

Euskarazko erakaskuntzaren garapena egoitza egokietarik iragaiten dela denek badakigu eta ideia horren inguruan, gainerako gertakarietarik bortxaz urrun eramán dut urtea, Sohütako ikastola berriaren eraikitzaileekin. Idazle gisa, hitzak zeukan garrantzi inmediateoaz oharturik, ene lekua kausitu dut proiektu hortan, Habia elkartean bildu ero andana horren president izaitiaz gain, nihaur ere hein batean aski ero eta iluminatua.

Aspaldian ez da horrelako elkartasun nazionala senditu ikastola altxatze proiektu batean, eta agian gure esperientzia baliagarri izan dakioko edozeini. Ez dakit hargatik *Jakin* aldizkariaren urteko balantzean kokatzerik duenik. Uste dut baietz, ikastola baten eraikuntza, oso kultur une berezia, in-timoa, kolektiboa, urgentea delakoz. Lankia jende, euskalki, nor-tasun ugarien kurutzunea izan da bederatzi hilabetez eta ja-danik, Xiberoan, bisita-leku bilakatua da, aurtengo harrizko, izerdizko eta lo txarrezko fenomeno hau.

HERRIAK ERAIKI IKASTOLA

Herriak, ondikotz halabeharrez kantuak dioen legez, eraiki du Sohütako Xiberoako ikastola berria, 1996-1997 urtean zehar, bederatzi hilabeteke gertakaria bilakatuz. Ondikotz eta